

Door Rob Berkers

Regionale beeldverhalen als motor voor gebiedsontwikkeling

Uitnodigingsplanologie, publiek-private samenwerking, nieuwe verdienmodellen; enkele termen die momenteel in zwang zijn in beleidsland. Het zijn mooie termen, maar hoe geef je er concreet invulling aan? Partijen die actief zijn in en rond toerisme en vrije tijd doen dit sinds enkele jaren met behulp van regionale beeldverhalen. Hun ervaringen zijn interessant voor allerlei gebiedsprocessen in het landelijk gebied.

Wat is een regionaal beeldverhaal?

Aantrekkelijke toeristische regio's bieden enerzijds diversiteit (er is van alles te beleven) en kennen anderzijds een sterke samenhang (identiteit). Deze identiteit van een regio wordt gevormd door onder meer natuur en landschap, cultuurhistorie, streekgerechten, legendes, attracties en evenementen. Het versterken van de identiteit van het gebied en van de op dit DNA afgestemde bedrijvigheid, dat is de gedachte achter het concept 'regionaal beeldverhaal'.

Een regionaal beeldverhaal is feitelijk een vorm van gebiedsontwikkeling waarbij het vrijetijdsciluster een prominente rol vervult. Een regionaal beeldverhaal is, anders dan de naam wellicht doet vermoeden, niet zozeer een 'product'. Het is geen boekje of een filmpje. Het is een proces. Een proces dat ondernemers, overheden en organisaties enthousiasmeert om samen de aanwezige ruimtelijke kwaliteiten en de mogelijke ontwikkelingen te koppelen aan nieuwe economische impulsen. Met meer omzet en een aantrekkelijk gebied als resultaat.

Het initiatief om een regionaal beeldverhaal op te stellen kan zowel komen vanuit de private kant (een groep recreatieondernemers) als vanuit de overheid (een provincie, een regio). Van beide zijn er succesvolle voorbeelden.

Kritische succesfactoren

Door STIRR zijn diverse regionale beeldverhalen gevolgd en op basis daarvan is een tiental kritische succesfactoren benoemd. Wanneer deze factoren in ogenschouw zijn genomen, dan komt dat de kwaliteit en/ of de snelheid van het proces ten goede.

Formuleer urgenties en doelen scherp

Start een proces met een scherpe beschrijving van de problematiek en van de doelen die je met elkaar wilt bereiken. Dit lijkt een open deur, maar omdat er meerdere stakeholders betrokken zijn, met elk eigen urgenties en doelen, is dit nog niet zo makkelijk. Neem voldoende tijd voor deze stap. Verzeker je ervan dat de direct betrokkenen het eens zijn over de urgenties en de doelen voordat je het proces

Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte (STIRR) is een initiatief van een aantal vooruitstrevende recreatieondernemers en fungeert als aanjager van initiatieven op het snijvlak van recreatie en ruimte. Ondernemers, overheden, maatschappelijke organisaties en onderwijs- en kennisinstellingen zijn de partners van STIRR. STIRR brengt deze partijen samen, denkt met hen mee, jaagt zelf innovaties aan en zorgt dat leerervaringen worden gedeeld. In opdracht van het ministerie van EL&I voert STIRR een driejarig Kennisprogramma Regionale Beeldverhalen uit. In het kader daarvan volgt en begeleidt STIRR onder andere de pilotprojecten Dijk van een Delta en Veluwe (zie andere kaders). Het kennis programma eindigt in het eerste kwartaal van 2013.

verder voortzet. Houdt steeds scherp voor ogen dat het uiteindelijk gaat om gezamenlijke investeringen in het gebied.

Voldoende financiering, publiek-privaat, realistisch verdeeld

Een gebiedsproces komt niet van de grond zonder financiering. Er is geld nodig voor de organisatie van het proces en bovendien moet er, zoals gezegd, ook geïnvesteerd worden in de uitvoering van de plannen. Investeringen in tijd en geld moeten naar verhouding van ieders belang, rol en mogelijkheden door betrokkenen worden ingevuld. Publieke en private partijen hebben hier beide een verantwoordelijkheid. Het procesgeld zal zeker in het begin vooral van de overheden moeten komen. Het is wel raadzaam dat ook recreatieondernemers (beperkt) financieel bijdragen, zodat het een gezamenlijk proces is. Daarnaast mag van ondernemers een inzet in tijd verwacht worden. De ervaring leert dat er altijd een aantal voorlopers bereid is om deze inspanningen te leveren.

In de uitvoeringsfase ligt het primaat duidelijk bij ondernemers. Dit betekent echter niet dat de overheid zich dan kan terugtrekken. Voor haar is er een belangrijke rol weggelegd om voortgang in het proces te houden met procesgeld.

Zorg dat er een boegbeeld is, een inspirator

Het helpt enorm als een regionaal beeldverhaal een boegbeeld heeft. Iemand die anderen kan motiveren om mee te gaan doen en mee te blijven doen, die het totaalproces aanjaagt, die zorgt dat coûte que coûte de doelen worden behaald. Iemand die ook bestuurlijk zaken voor elkaar kan krijgen. Dit moet iemand zijn met aanzien bij zowel overheden, ondernemers als andere organisaties. Zo'n boegbeeld kan vanuit de overheid komen (een gedeputeerde, een burgemeester), maar bijvoorbeeld ook uit de ondernemerswereld. Dit boegbeeld hoeft zeker niet alles alleen te doen. Daar rondom zitten professionals die veel werk uit handen kunnen nemen.

Maak gebruik van energie bij mensen

De intentie is dat uiteindelijk een veelheid aan partijen (ondernemers, overheden,

Regionaal beeldverhaal Dijk van een Delta

Twaalf ondernemers in het rivierengebied hebben in 2009 het initiatief genomen voor het regionaal beeldverhaal Dijk van een Delta (DveD). Zij zien volop mogelijkheden om meer te verdienen met recreatie en toerisme maar beseffen dat dit alleen kan door samen te werken met andere ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties. En ze begrijpen dat economische versterking hand in hand moet gaan met verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Enkele resultaten na bijna 3 jaar samenwerking:

- *Er is een netwerk ontstaan waarin ondernemers, overheden en organisaties elkaar zeer geregeld ontmoeten.*
- *Er zijn inspirerende plannen opgesteld voor het gehele rivierengebied.*
- *De betrokken ondernemers hebben businesscases uitgewerkt voor hun investeringsplannen.*
- *Provincies hebben zich op de met de businesscases verbonden vragen voorbereid.*
- *DveD is landelijk verbonden met NederLandBovenWater en Holland Naturally.*
- *Ook provinciaal is DveD verbonden met andere trajecten. Zo is het beeldverhaal in Zuid-Holland een van de pilots binnen de nieuwe Groenagenda.*

terreinbeheerders) aanhaakt bij het beeldverhaal. Maar begin met een kerngroep van personen die echt warm lopen voor het proces. Mensen die wat willen en in een positie zitten dat ze ook wat kunnen. Zet met hen de eerste stappen. Als het proces meer body heeft gekregen is het tijd om te verbreden.

Stuur vanaf het begin op investeringen

Een regionaal beeldverhaal is geen doel op zich, maar een middel om te komen tot versterking van de economie en van de ruimtelijke kwaliteit. Investeerders kunnen grote en kleine partijen zijn, partijen uit de regio en van elders, betrokkenen van het eerste uur en anderen, private en publieke partijen. Per situatie zal het verschillen welke partijen de voorkeur hebben. Maar altijd geldt: stuur er op dat de geschikte partijen tijdig aan tafel komen en dat er een verhaal komt dat hen inspireert om tot investeringen te komen. Een gebiedsvisie waar geen verdien capaciteit aan gekoppeld is, is geen visie.

Regionaal Beeldverhaal Veluwe

Het regionaal beeldverhaal Veluwe kent als belangrijkste trekkers de provincie Gelderland, het verzelfstandigde recreatieschap RGV en recreatieondernemer Molecaten. Zij hebben er voor gekozen om niet al te zwaar in te zetten op visievorming, maar vooral te koersen op snelle investeringen. Deze investeringen moeten een sneeuwbaaleffect hebben en andere partijen op de Veluwe ook tot vernieuwing aanzetten. Een eerste mijlpaal in het traject is een convenant tussen investeerders (i.c. RGV en Molecaten) en provincie. Onderdeel van dit convenant is dat een consulent vanuit de provincie de R.O.-trajecten intensief begeleidt.

Stel een goede procesmanager aan die voldoende tijd beschikbaar heeft

Een regionaal beeldverhaal heeft een goede procesmanager nodig. Iemand met ervaring in het managen van processen, een verbinder, iemand die zich kan inleven in publieke en private partijen, die het vertrouwen heeft van de stakeholders en –zeker niet het minst belangrijk- die voldoende tijd kan vrijmaken om het proces te leiden. Deze combinatie van factoren maakt dat de keuze voor een externe procesmanager vaak voor de hand ligt.

Ontwikkel een proces met meerdere snelheden

Een regionaal beeldverhaal heeft als doel om een regio een flinke impuls te geven. Dat is een kwestie van lange adem. Nieuwe samenwerkingsverbanden moeten tot stand gebracht worden en nieuwe concepten moeten ontwikkeld worden. Tegelijkertijd geldt dat quick wins mogelijk en nodig zijn. Nodig omdat successen er voor zorgen dat partijen betrokken blijven. Zorg dus dat er in het proces tegelijkertijd op beide wordt gestuurd.

Ga af en toe terug naar een eerdere processtap

Een regionaal beeldverhaal is geen lineair proces. Als het proces minder goed loopt dan gehoopt, is het vaak verstandig om weer terug te gaan naar vorige stappen en de kernvragen te stellen: Hebben we nog allemaal dezelfde doelen voor ogen? Zijn de rollen en taken nog voor iedereen helder en passen ze bij deze fase van het proces?

Verbind het proces met andere initiatieven

Verbind het regionaal beeldverhaal met andere trajecten in de regio (of landelijke trajecten). Hierdoor ontstaat een betere inhoudelijke afstemming, kunnen proces- en uitvoeringsgelden mogelijk worden gebundeld, kan kennis worden gedeeld en het draagvlak en de draagkracht worden vergroot.

Durf te starten!

En dan misschien wel de belangrijkste succesfactor: durf te starten! Het is inherent aan gebiedsontwikkeling dat er geen 100% zekerheid bestaat. Wacht dus niet met starten, of met het benaderen van andere partijen omdat er veel nog onzeker is. Voorkom dat 'het betere' de vijand wordt van 'het goede'. Heb vertrouwen in jezelf en je partners en ga met enthousiasme aan de slag.

Regionale beeldverhalen; motor voor gebiedsontwikkeling

Het concept regionale beeldverhalen blijkt een goede motor voor gebiedsontwikkeling te kunnen zijn. Publieke en private partijen werken in een beeldverhaalproces samen aan groei én groen. Zij doen dit door uit te gaan van de unieke kwaliteiten van de regio. Samen zoeken zij naar mogelijkheden om deze unieke kwaliteiten te versterken en zoeken zij naar nieuwe verdienmogelijkheden die aan deze kwaliteiten gekoppeld kunnen worden. Dit is best een lastig proces. Het vraagt voor alle betrokkenen om een andere rol dan zij vanuit het verleden gewend zijn. Er is niet één standaardaanpak te geven om zo'n proces aan te pakken. Elke regio is immers anders. Door oog te hebben voor de leerervaringen die elders zijn opgedaan, de hier beschreven kritische succesfactoren, kan de kans op succes van nieuwe gebiedsprocessen wel worden vergroot.

Over de auteur

Rob Berkers is eigenaar van 'Berkers Advies - Kennis van vrije tijd' en werkt als senior adviseur voor STIRR aan het Kennisprogramma Regionale Beeldverhalen.